

Opole, 4.02.2025 r.

Prof. dr hab. Dorota Brzozowska
Instytut Językoznawstwa
Katedra Filologii Angielskiej
Uniwersytet Opolski
dbrzozowska@uni.opole.pl

Recenzja pracy doktorskiej pani magister Doroty Hrycak-Krzyżanowskiej pt.
„*Storytelling i digital storytelling w nauczaniu języka polskiego jako odziedziczonego w*
wybranych szkołach polskich w Wielkiej Brytanii”, napisanej pod kierunkiem prof. UŁ
dr hab. Edyty Pałuszyńskiej na Wydziale Filologicznym, w Instytucie Filologii Polskiej i
Logopedii w Zakładzie Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego

1. Struktura pracy i uwagi szczegółowe

W swojej pracy doktorskiej pani magister Dorota Hrycak-Krzyżanowska porusza ważne, zwłaszcza w kontekście rozwoju środowisk polonijnych, zagadnienia nauczania języka polskiego jako odziedziczonego. Doktorantka skupia się na wykorzystaniu konkretnych metod - *storytellingu* i cyfrowych opowieści do podniesienia skuteczności i atrakcyjności przeprowadzanych lekcji w określonym środowisku, w wybranych szkołach w Wielkiej Brytanii. Jest to temat nowatorski, użyteczny i słabo opracowany w związku z tym jego wybór uznać należy za zasadny. Tytuł pracy jest dobrze sformułowany i trafnie oddaje zamieszczone w dysertacji treści.

Na pracę składa się 337 stron, wzbogaconych o 13 cennych załączników. Trzy zasadnicze części rozprawy to: część pierwsza – teoretyczna (194 strony), druga – metodologiczna (40 stron) i trzecia empiryczna (76 stron). Praca podzielona została na podrozdziały - w częściach pierwszej i trzeciej do czwartego stopnia szczegółowości a w części drugiej – drugiego. Struktura pracy nie budzi zastrzeżeń, chociaż występują w niej pewne nieregularności. Część druga jest dużo krótsza niż pozostałe. Nie ma wyraźnej konsekwencji w

zamieszczaniu podsumowań. W części pierwszej zamieszczono Konkluzję 2.4.10. dotyczącą Podrozdziału 2.4 i Podsumowanie (3.1), część druga nie zawiera podsumowania, pojawia się ono znowu w części trzeciej pracy – jako podsumowanie podrozdziału 5.2 i oznaczone zostaje (5.2.5). Trudno także zaobserwować wyraźne oddzielenie części teoretycznej od materiałowej. W części pierwszej teoretycznej zamieszczono także materiały dydaktyczne - 2.4.9 Przykładowe scenariusze lekcji z wykorzystaniem *digital storytelling*. Podział zaproponowany przez Autorkę wynika zapewne z wysoce materiałowego i użytkowego charakteru całej pracy i jako taki może być oczywiście uzasadniony.

Porządek logiczny pracy zostaje zachowany. Wątpliwości budzić może jedynie umieszczenie Podrozdziału 2.5. „Prawa i mechanizmy rządzące ludzką pamięcią” na samym końcu części pierwszej, po rozdziałach zawierających przykładowe scenariusze. Warto byłoby może przesunąć ten podrozdział wyżej - bliżej rozważań definicyjnych i bardziej ogólnych (np. umieścić go za rozdziałem 2.2. lub jeszcze wcześniej).

W pierwszej części Autorka omówiła w podrozdziale pierwszym: 1.1 Specyfikę, nauczania języka polskiego jako obcego, drugiego i odziedziczonego; 1.2 Metodykę nauczania języka obcego i odziedziczonego oraz 1.3 Formy nauczania języka polskiego jako obcego, drugiego i odziedziczonego. W podrozdziale drugim przedstawia: 2.1 Aktywne metody nauczania stosowane w systemie brytyjskim; 2.2 Pojęcia teoretyczne: między podejściem, metodą a techniką; 2.3 *Storytelling*; 2.4 *Digital storytelling*. Cała ta część jest dobrym wprowadzeniem do badań własnych, daje wszechstronny wgląd w warunki i sposoby nauczania języka polskiego w konkretnym kontekście kulturowym. Przy przygotowaniu pracy do druku, we fragmentach odnoszących się do danych statystycznych warto byłoby sięgnąć do nowszych wyników (obecnie w pracy badanie statystyczne odwołuje się do 2017 roku, s. 25).

W części drugiej pracy Doktorantka opisuje wszystkie istotne elementy, dotyczące metodologii przeprowadzonych przez siebie badań: 4.1. Cel badań, 4.2. Model badań własnych, 4.3. Problemy i pytania badawcze, 4.4. Hipotezy badawcze, 4.5. Zmienne badawcze i sposób ich pomiaru, 4.6. Zastosowane narzędzia badań, 4.7 Dobór do próby osób badanych, 4.8. Organizacja badań, 4.9 Przebieg badań, 4.10. Badanie jakościowe, 4.11. Szczegółowe omówienie etapów pracy podczas wybranego projektu, 4.12. Opis zastosowanych procedur statystycznych. W części tej godne podkreślenia jest samodzielne zaprojektowanie badań i uwzględnienie zarówno wyników jakościowych, jak i ilościowych. Przyjrzenie się nauczaniu

zarówno ze strony samych uczących się, jak i ich nauczycieli. Cenny jest także trud włożony w trzyletnie prowadzenie badań, w różnych grupach wiekowych osób uczących się języka polskiego, co zwiększa rzetelność i wiarygodność wyników. Ten wielostronny ogląd jest ważnym atutem pracy. Wiele własnych opracowań dotyczy ilustracji różnych koncepcji badawczych, co potwierdza ich gruntowną znajomość i samodzielne, dobrze przemyślane i twórcze ich przetworzenie przez Doktorantkę, dokumentując ustawowy wymóg wykazywania się ogólną wiedzą teoretyczną Kandydatki w danej dyscyplinie naukowej.

Przeprowadzone skrupulatnie badanie wymagało zaangażowania grupowego – zarówno samych uczniów, jak i kadry nauczycielskiej, co było dobrym doświadczeniem nie tylko w opracowaniu, obserwowaniu, testowaniu, ale też upowszechnianiu tego interesującego sposobu nauczania. Jest to wartością dodatkową zaproponowanych badań. Ich przeprowadzenie przyczyniło się również do wzrostu świadomości językowej i kulturowej zarówno wśród osób biorących w nich udział, jak i tych zaangażowanych w ich przebieg.

Umiejętność powiązania nauczania kompetencji językowych, kulturowych i społecznych w całym procesie dydaktycznym i analitycznym jest wielką zaletą pracy. Zdolności do syntezy ujawnia Autorka podsumowując różne przytaczane koncepcje – metodyczne przygotowanie i talent dydaktyczny oraz rysunkowy wykorzystany jest do celów edukacyjnych w sposób perfekcyjny.

Część trzecia zawiera dokładny opis wyników badań: 5.1. Wyniki badań własnych, 5.2. Charakterystyka badanych zmiennych, 5.3. Weryfikacja hipotez dotyczących związku między zmiennymi, 5.4. Weryfikacja hipotez dotyczących różnic między badanymi grupami, 6.1. Dyskusja wyników, 6.2. Różnice w efektach kształcenia między grupą uczniów, w której nauczyciel stosuje aktywne metody nauczania zaczerpnięte z systemu brytyjskiego a grupą, w której nauczyciel takich metod nie stosuje, 6.3. Ograniczenia badań, 6.4. Implikacje praktyczne i 6.5. Zakończenie.

Dużą zaletą, dobrze uwidocznioną w trzeciej części pracy jest badanie i opis wyników prowadzony z uwzględnieniem poszczególnych sprawności: słuchania ze zrozumieniem, mówienia, czytania ze zrozumieniem, pisanie oraz kompetencji społecznych.

W tej części także można byłoby rozważyć trochę inną organizację tekstu – by po przedstawieniu badań i wyników szczegółowych dotyczących *storytellingu* (podpunkt 5.2.2) zamieścić podsumowanie i wyraźniejsze określenie, co z tych rezultatów wynika. Informacje te znajdziemy dopiero w podpunkcie następnym – 5.3, gdyż rozdzielone są badaniami jakościowymi, obejmującymi *digital storytelling*. Nie zmienia to jednak całościowej oceny

pracy, gdyż wszystkie niezbędne informacje i rzetelne opracowanie wyników znajdziemy w opracowaniu.

Pracę dopełnia obszerna Bibliografia, potwierdzająca, że Doktorantka zapoznała się z bogatą literaturą przedmiotu zarówno polsko- jak i anglojęzyczną. Powołania na prace licznych autorów umieściła Badaczka przeważnie w części teoretycznej. Na oddzielną uwagę zasługują bardzo dobrze opracowane i pięknie ilustrowane Załączniki. Znajdują się wśród nich gotowe materiały do wykorzystania na zajęciach dydaktycznych oraz ankiety i testy, które mogą pomóc w odtworzeniu przeprowadzonych przez panią magister Dorotę Hrycak-Krzyżanowską badań.

Cała praca ma bardzo materiałowy i szczegółowy charakter, co bardzo ułatwi zastosowanie tak dobrze opracowanej i opisanej metody w innych grupach uczniów. Praca napisana jest w sposób przejrzysty, poprawnym językiem, a dodatkowym jej walorem jest staranne opracowanie graficzne. Tylko w paru miejscach (w tym na stronie tytułowej – *Filologiczny*, pojawiły się kropki po tytułach i drobne literówki, w niektórych miejscach nie uniknięto powtórzeń – dotyczy to np. opisywanych zalet *storytellingu* – proponuję przejrzeć pod tym kątem rozprawę, przygotowując ją do druku - do którego z całym przekonaniem zachęcam.

Wszechstronne analizy utworów i stosowanie interpretacji pogłębionej (s. 139) – uwzględniające relacje dzieła ze światem zewnętrznym, kategorie estetyczne, językowe, alegorie, symbole, motywy, archetypy, styl, tradycja literacka, konteksty interpretacyjne itp. – zasługują na uznanie i podziw. Podobnie proponowane kreatywne sposoby zachęcania do lektury tekstów, uczenie analitycznego i krytycznego myślenia (korzystania z mapy myśli itp.) sposobów rozumienia i interpretacji tekstów, rozwijania refleksyjności, samodzielności i autonomii uczących się, ich zdolności do tworzenia oraz wykorzystania zarówno form tradycyjnych, jak i cyfrowych.

Na podkreślenie w pracy zasługuje jej bardzo dobre osadzenie metodologiczne, dobre zaplanowanie badań, wszechstronność wykorzystania zebranego materiału oraz stworzone na potrzeby badań autorskie scenariusze, kwestionariusze i graficzne przedstawienie różnych koncepcji, które stanowią oryginalne i wartościowe propozycje. Badania przeprowadzono bardzo starannie, a ich rezultaty zostały zaprezentowane w sposób przejrzysty, uzupełniony tabelami, wykresami i schematami i rysunkami. Całość stanowi dobry, metodologicznie uzasadniony model, który może być wykorzystywany w kolejnych badaniach przeprowadzonych według zaproponowanego wzorca.

Mam nadzieję, że Autorka nadal będzie dzieliła się swoją wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami nie tylko poprzez publikacje, ale też poprzez zaangażowanie w rozpowszechnianie informacji o skuteczności metod i prowadzenie szkoleń dla nauczycieli szkół różnego szczebla oraz przygotowanie kadry dydaktycznej także w ramach studiów uczelnianych. Na podstawie przedstawionej pracy wnioskować można o trudzie włożonym w nauczanie języka polskiego jako odziedziczonego oraz zbudować sobie obraz Doktorantki, jako osoby uczącej i wydaje się, że można sobie tylko życzyć, by wszystkie dzieci i młodzież miały szansę spotkać na swej drodze tak zaangażowanych nauczycieli i pedagogów.

W kontekście omawianych w dysertacji zagadnień, chciałabym poprosić Panią magister o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania: 1) Jak określiłaby Pani rolę kreatywności i jej miejsce w procesie nauczania języka? 2) Czy może Pani przedstawić swoją opinię na temat modnej ostatnio gamifikacji nauczania i jej związków ze *storytellingiem*? 3) Wspomina Pani (np. na str 150) o komizmie, czy może Pani powiedzieć coś więcej na temat występowania i użyteczności humoru w nauczaniu języków? 4) Jakie utwory komiczne rekomendowałby Pani jako szczególnie przydatne do *storytellingowego* wykorzystania na lekcjach ?

2. Konkluzja

Prezentowana do oceny rozprawa napisana jest w oparciu o solidne podstawy metodologiczne, badania w niej przedstawione zostały zaprojektowane w sposób staranny, zebrany materiał badawczy został w niej wszechstronnie przeanalizowany i opisany. W związku z zakresem i jakością prowadzonych badań uznać należy, że jest rozprawa Pani magister Doroty Hrycak-Krzyżanowskiej zasługuje na wyróżnienie i z pewnością powinna zostać opublikowana. Czytelnicy – badacze, nauczyciele i laicy docenią zapewne piękną szatę graficzną opracowanych materiałów przykładowych – zarówno tych zamieszczonych w pracy, jak i w interesująco zilustrowanych załącznikach, które stanowią samodzielny, gotowy do wykorzystania dydaktyczny materiał. Mam też nadzieję, że Autorka nadal będzie prowadziła zajęcia tak dobrze przygotowanymi metodami z pożytkiem dla uczniów, a przeprowadzone dla celów rozprawy badania będą kontynuowane i zaowocują publikacjami udostępnianymi zarówno polskojęzycznym, jak i anglojęzycznym odbiorcom.

Zgodnie z ustawą z 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, rozprawa doktorska „Art. 187. 1. Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w

dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. 2. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego”. Konkludując stwierdzam, że praca Pani magister Doroty Hrycak-Krzyżanowskiej pt. „*Storytelling i digital storytelling w nauczaniu języka polskiego jako odziedziczonego w wybranych szkołach polskich w Wielkiej Brytanii*”, spełnia ustawowe wymagania stawiane dysertacjom doktorskim i w związku z tym wnoszę o dopuszczenie jej Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

A handwritten signature in blue ink, reading "Dorota Hrycak-Krzyżanowska". The signature is written in a cursive, flowing style.